

اهمیت آزادی و آزاداندیشی/ آزادی مایه تکامل انسان و باعث رشد تفکرات می شود

متفکران آزادی را به عنوان آرزوی انسان و مایه بروز استعدادها و توانایی های فطری و باعث تکامل و توسعه و تفکرات می دانند

اهمیت آزاد اندیشی از دید قرآن و روایات-1/

اهمیت آزادی و آزاداندیشی/ آزادی مایه تکامل انسان و باعث رشد تفکرات می شود

متفکران آزادی را به عنوان آرزوی انسان و مایه بروز استعدادها و توانایی های فطری و باعث تکامل و توسعه و تفکرات می دانند پس به هر مسلمانی است که آنچنان که در امور مادی تلاش می نماید بیش از آن در جهت آزاد اندیشیدن و آزادگی فکری قدم بردارد همان گونه که امام صادق(ع) می فرمایند: در راه آزادی نفس خویش کوشش کن همان گونه که در طلب معاش خود مجاهده می کنی. به گزارش خبرگزاری مهر، آزادی موهبتی الهی که باعث بروز استعدادها و تکامل انسان است و زمانی که این نعمت در چهارچوب شرایط آزادی قرار گیرد سرمایه واقعی شخصیت انسان مایل به ارتقا را می سازد.

در مسابقه علمی امروز جهان، طراحی افکار، ایده های علمی و تئوری پردازی لزوم توجه به آزادی در عرصه اندیشه را نمایان می سازد و نقد منطقی علوم و ارائه نظریات علمی نوین باعث ارتقا جایگاه یک کشور در جهان خواهد شد در این مسیر توجه به تجربه سایر کشورها و اجتناب از تکرار مسیر اهمیت بسزایی دارد. اندیشه آزاد امکان کشف روابط و قوانین حاکم بر جهان و تدبیر آفرینش را مهیا ساخته و حقیقت علوم را روشن می کند و باعث تعالی دنیوی و اخروی شده و سلامت فکر در این راه تضمین کننده سعادت است. بنابراین فکر سالم علم کامل و عمل دقیق و به عبارت دیگر تفکر متعهدانه توأم با تخصص ارزشمند و تعالی بخش است.

در این مسیر لزوم فهم صحیح مطالب و تکیه بر نیروی تفکر و توجه به علم مطلق از وسایل اجتناب ناپذیر حرکت بوده و این وظیفه به فرموده حضرت علی (ع) به عهده دو گروه است. اساتید و دانشجویان که با موشکافی و تدبر در آنچه آموخته اند و می آموزند راه مباحثه ارزشمند علمی را در مجموعه های علمی هموار سازند و نتیجه نظام آموزشی، پرورشی حکیمانی دانشمند و معتقد باشد تا جامعه علمی از گمراهی و ضلالت دور شود.

در دین مبین اسلام به جایگاه و منزلت دانش و دانشمندان بسیار اشاره شده و بر یادگیری علوم، نقادی و بررسی علت هر معلول تأکید فراوان شده است و راه اقتدار علمی را در پژوهش و تولید علم می داند و حضرت علی(ع) شایستگی مسلمان را در افزایش و پیوند دانش با سایرین می دانند.

بنابر این مطالعه پیگیر در مسائل علمی به فرموده امام صادق(ع) باعث شکفتن عقل و تقویت نیروی فکر و فهم است و توجه به ارتقا سطح علمی جامعه زمینه ساز رشد بخش های علمی و افزایش کیفیت امور اجرایی می باشد و در دنیای امروز توجه به این نکته که قدرت در کشف و تولید علوم است وظیفه عالمان حوزه و دانشگاه را نمایان تر می سازد و لزوم توجه به استعدادها، مفاهیم و توان داخلی و از طرف دیگر درک واقعیت علم و ارتباط علمی با جهان راهی روشن در جهت نیل به سعادت است در این زمینه قرآن کریم و ائمه اطهار اشارات شفاف و دقیقی دارند که در این مقاله به گوشه ای از آنها اشاره خواهد شد. تا با استفاده از این ذخائر عمیق و ارزشمند راه نهضت علمی و آزاد اندیشی هموار گردد.

توجه به ارتقا سطح علمی جامعه باعث رشد علمی جامعه زمینه ساز رشد بخش های علمی و امور اجرایی می شود و انسان هایی عاقل هستند که می توانند در بهبود روند امور مؤثر باشند. بنابراین لازم است به فرموده حضرت علی(ع) چراغ عقل را با شعله علم روشن کنیم تا دچار خطا و گمراهی در اعمال خود نشویم.

در جهان امروزی که سرعت دیجیتالی شدن کشورها و توسعه در علوم مختلف با ثانیه ها سنجیده می شود بی توجهی به علم و پژوهش نتیجه ای جز عقب ماندگی و وابستگی ندارد. نکته مهم دیگر این است که ارتقا سطح علمی زمانی که همراه با افزایش سطح ایمان و اعتقاد افراد یا به فرموده امام راحل تخصص همراه با تعهد باشد سعادت دنیوی و اخروی را به دنبال دارد و تحصیل در علم و تلاش در جهت پژوهش علمی و در نهایت تولید علم افزایش قدر و جایگاه افراد جامعه را به دنبال دارد. حضرت علی(ع) در این رابطه می فرمایند: #171علم و ادب ارزش وجود تواست در تحصیل علم کوشش نما، به هر مقداری که بر دانش و ادبیت افزوده شود قدر و قیمت افزایش می یابد.«؛

نکته جالب توجه این است که حضرت امام زین العابدین(ع) در پاسخ به سؤالی که درباره توحید شده بود می فرمایند: «خدا می دانست که در آخر زمان افراد عالم و مردان دقیق و کنجکاو خواهند آمد.» و عمق دانش مردمی که در آخر زمان هستند را به درک مفهوم آیاتی از جمله «قل هو الله احد»؛ «ما ينزل من السماء و ما يعرج فيها» و «و قرآن کریم در بذات الصدور»؛ می دانند یعنی اینکه وظیفه مسلمانان در عصر کنجکاوی علمی تکیه بر معارف اصیل اسلام و قرآن کریم در جهت کشف علوم و روابط علت و معلولی پدیده های جهان هستی است که نتیجه این تفکر برتری علمی و معنوی دانشمندان متفکر است که جامعه را به سعادت واقعی رهنمون می سازد.

بیانات مقام معظم رهبری نیز مؤید این موضوع است که در دنیای امروز که موشکافی علوم مورد توجه است مسلمانان که خود بهره مند از ذخائر غنی فکری و استعدادهای درخشانند لازم است با تکیه بر داشته های خود و انجام پژوهش و تحقیق در علوم به درک واقعی رسیده و قله های علمی را فتح کنند تا به جای مصرف علوم دیگران که خالی از انحرافات معنوی و خطاهای مادی نیست تولید کننده علوم می باشند که در ریشه در آیات خداوند متعال به عنوان علم مطلق و روایات ائمه اطهار به عنوان راهنمای استفاده و بکارگیری از این سرمایه هستی بخش باشند.

در این مسیر نیاز به شفاف سازی و بیان اهمیت موضوع تولید علم، بستر سازی برای آزاد اندیشی علما و بحث های علمی و نقادی در علوم و در نهایت فراهم نمودن امکانات و نیازهای این حرکت عظیم است و چه نهضتی از این والاتر که حضرت علی(ع) می فرمایند: «از کمال سعادت این است که آدمی در راه اصلاح جامعه سعی و مجاهده نماید» و بهترین وسیله در این راه قرآن کریم است و اسلام دعوت روحانی و هدایت آسمانی خود را با احیا عقل بشر آغاز نموده و پذیرش تعالیم قرآن شریف را به وسیله تعقل و فکر از مردم خواسته است و خداوند می فرمایند: «کتابی را بر شما فرو فرستادیم که حاوی عزت و شرف شماس است آیا تعقل و تفکر نمی کنید؟» (سوره انبیا آیه 10) و امام موسی بن جعفر(ع) می فرمایند: «خداوند به اهل عقل و فهم در کتاب خود بشارت داده و در قرآن را توسط صاحبان عقل و درایت می داند.» در این مقاله سعی شده نکات راهگشا و اهمیت ضرورت تولید علم و آزاد اندیشی به استناد آیات قرآن و روایات ائمه اطهار بیان شود.

اهمیت آزادی و آزاداندیشی

متفکران آزادی را به عنوان آرزوی انسان و مایه بروز استعدادهای و توانایی های فطری و باعث تکامل و توسعه و تفکرات می دانند و چه زیبا قرآن کریم می فرمایند: «لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم و ثم رددناه اسفل السافلين» (سوره تین آیات 4و5) ما آدمی را در بهترین و نیکوترین سازمان آفریدیم سپس به پست ترین سقوط و انحطاطش برمی گردانیم مگر کسانی که دارایی مان و رفتار شایسته باشند. این گروه همواره ازپاداش های بی منت و مداوم برخوردار خواهند بود. خداوند آدمی را به نحو احسن آفریده معرفت و تشخیص نیک و بد را با سرشت وی آمیخته است لیکن بیشتر مردم بر اثر بی اعتنایی به ندای فطرت و تندرستی نفسانیات دچار سقوط می شوند و به انحطاط و پستی می گرایند.

تنها کسانی که از آئین فطرت پیروی می کنند و خواهش ایمان و اخلاق را دوشادوش سایر تمایلات طبیعی خود ارضاء می نمایند خوشبخت و سعادتمند هستند و خداوند حکیم اوضاع هیچ ملتی را تغییر نمی دهد تا آن مردم خود را عوض کنند و روحیات خویش را تغییر دهند. «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم» (سوره رعد آیه 11) انسان آزاد است و آزاد را موهبتی الهی تا آنجا که حضرت علی(ع) به فرزند مکرمشان حضرت امام حسن(ع) می فرمایند: «فرزند عزیز بنده و برده هیچ کس مباش، خداوند تو را آزاد آفریده است» و نیز آن حضرت می فرمایند: «فرزند عزیز بنده و برده هیچ کس مباش، خداوند تو را آفریده است» و نیز آن حضرت می فرمایند: «آزاد کسی است که بتواند شهوت ناروا را ترک گوید و انسان آزاد اگر به بردگی بندگان تن در دهد بهتر از آن است که بنده شهوات خویش گردد.» با نگاهی به فرمایشات مولای متقیان در می یابیم که شهوات از جمله بی تحرکی و جمودی فکری، انسان را زایل می سازد و از هدف اصلی آفرینش دور می کند. زیرا که آزادی و دین، فکر را پرورش می دهد و سرمایه واقعی شخصیت انسان نیز مایل به ارتقا معنوی است. امام صادق(ع) می فرمایند: «آزاد مرد در همه حالات می داند و از شکست نمی هراسد زیرا که آزاد واقعی توکل بر خدا دارد و معیار حق را تنها خدا می داند.» و از آنجا که خداوند متعال کمال و علم مطلق است آزادی فکر و اندیشه در چهارچوب علم خدایی و ربانی باعث ترقی و کمال است و تلاش انسان در جهت آزاد اندیشیدن آنقدر ارزشمند است که امام صادق(ع) می فرمایند: «کسی که شب را به صبح آورد و غیر از آزادی خود به فکری دیگر باشد بداند که عالی ترین هدف انسان را کوچک و خوار شمرده زیرا که آزادی اندیشه، با توجه به خداوند متعال توأم است و عدم توجه به آزادی فکر و ارزش این نعمت الهی باعث می شود میل انسان به سود ناچیزی معطوف شود».

جایگاه آزاد اندیشی در تولید علم

در شرایط کنونی که در جهان سعی بر آن است که با القا یک نوع طرز تفکر خاص و جلوگیری از اندیشه ناب منافع نامشروع مستکبران تأمین گردد نیاز به نهضتی عمیق مبتنی بر آزادی الهی ضروری است. لیکن این حرکت ارزشمند می بایست در چهارچوب شرایط آزادی باشد در اینجا است که ارزش و جایگاه واقعی اندیشه آزاد و ربانیت این حرکت مشخص خواهد شد و به فرموده حضرت علی(ع): «آن کس که با انجام شرایط آزادی قیام کند شایسته آزادی است و هرکس از مقررات آزادی سرباز زند و در اجرا وظایف کوتاهی کند به بندگی و بردگی بر می گردد»؛ با توجه به این فرمایش گوهر بار مولای متقیان(ع) اگر با رعایت شرایط اندیشه آزاد در مورد آنچه که نتیجه آن قربت الهی است کوتاهی شود بندگی و حقارت و وابستگی رخ می دهد بنابراین برای رفع استعمار و گسترش عدالت، آزاد اندیشی رکن اصلی و عدم توجه به آن موجب وابستگی و بدبختی است.

وابستگی و بندگی دیگران در امور جاری زندگی و رفع نیازهای مادی جامعه نتیجه قطعی وابستگی فکری و عدم توجه به آزاد اندیشی است زیرا که فکر و اندیشه زیر بنای و پتانسیل یک ملت در تولید است. وابستگی یک کشور آن هم کشوری اسلامی که آزاد آفریده شدن انسان را نعمت الهی می داند جای تأسف و تأمل است، زیرا که به فرموده حضرت علی(ع) به امام حسن(ع) آنچه که از سرمایه شرافت خود می دهیم هرگز عوضی برابر با آن به دست نمی آوریم و چه سرمایه ای بهتر از فکر و اندیشه الهی که در مسلمانان به برکت ایمان سرشار است و عدم استفاده از این معنا بندگی را در تمام شئون به دنبال دارد و این اتفاق با اصل آفرینش آزاد انسان توسط خداوند متعال در تضاد است پس به هر مسلمانی است که آنچنان که در امور مادی تلاش می نماید بیش از آن در جهت آزاد اندیشیدن و آزادگی فکری قدم بردارد همان گونه که امام صادق(ع) می فرمایند: «در راه آزادی نفس خویش کوشش کن همان گونه که طلب معاش خود مجاهده می کنی».

در جهان امروزی که مسابقه علمی طرح افکار ایده های علمی و تئوری پردازی از جایگاه کافی برخوردار بوده و عامل برتری جویی ها و محوریت توسعه علمی است ارائه نظریات علمی مبتنی بر تفکر و اندیشه عامل افزایش سهم کشور در تولید علم جهانی است. به فرموده حضرت علی(ع): «آدمی به گفتارش سنجیده می شود و به رفتارش ارزیابی می گردد پس چیزی بگو که ارزش سخنت بالا برود و کاری کن که قیمت رفتارت ارتقاء یابد».